

Формуляр за частична предварителна оценка на въздействието*

(Приложете към формуляра допълнителна информация/документи)

Институция: Министерство на образованието и науката	Нормативен акт: Постановление на Министерския съвет за приемане на Списък на професионални направления и защитени специалности по чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование
За включване в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за периода: 01.01.2020 г. – 31.06.2020 г.	Дата: 27.04.2020 г.
Контакт за въпроси: Валери Коцовски, началник на отдел в дирекция „Финанси“	Телефон: 20 9217 618

1. Дефиниране на проблема

1.1. Кратко опишете проблема и причините за неговото възникване. Посочете аргументите, които обосновават нормативната промяна.

Настоящата частична предварителна оценка на въздействието на проект на Постановление на Министерския съвет за приемане на Списък на професионални направления и защитени специалности по чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование (за кратко Постановление) е изготвена в контекста на политиките, които Министерството на образованието и науката провежда за изграждането на устойчива и ефективна връзка между висшите училища и пазара на труда и постигане на динамично съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование. В тази връзка увеличението на средствата в определени области на висшето образование, в професионални направления и специалности, за които се очаква бъдещ недостиг от кадри е една от ключовите политики.

Предлаганите регламенти в проекта на Постановление се обуславят от следните причини:

Съгласно чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование (ЗВО) от заплащане на такси в държавните висши училища се освобождават студенти, обучаващи се в професионални направления и защитени специалности с най-висок очакван бъдещ недостиг на пазара на труда, по списък, приет от Министерския съвет по предложение на министъра на образованието и науката.

Приемането на Постановлението е обусловено от наличието на обществена необходимост да се обучават повече квалифицирани специалисти с висше образование в Република България по професионалните направления и по специалностите, за които се отнася нормативния акт. Целевото финансиране на тези стратегически направления и специалности е важно в национален план.

Акредитираните по предложение на висшите училища нови за тях професионални направления и специалности често са неефективни и дублират подобни и съществуващи от десетилетия в други висши училища, без да е налице недостиг на пазара на труда. В определени случаи се стига до пренасищане с кадри в едни направления и професии за сметка на недостиг в други. Политиката на държавата е насочена към ограничаване разрастването на неефективните професионални направления и специалности и към стимулиране развитието на висше образование, което да отговори на изискванията и потребностите на реалната икономика и пазара на труда. В същото време държавата е длъжна да защити определени професии, за обучението в които липсва заявен интерес или заявеният интерес е нисък, но към определен етап от икономическото и общественото развитие на Република България съществува необходимост от подготовка на висококвалифицирани специалисти в тези области и те са важни за икономическия и социалния живот на страната.

Предложеният списък на приоритетните професионални направления и защитени специалности към проекта на Постановление е изготвен съобразно недостига на специалисти на пазара на труда към настоящия момент. Имат се предвид също така и данните относно приетите студенти, за които държавата осигурява средства за

издръжка на обучението, в първи курс на държавните висши училища, по висши училища и професионални направления през учебната 2019-2020 година¹. В тази връзка следва да отбележи, че по определени професионални направления с най-висок очакван бъдещ недостиг на пазара на труда е налице по-голям брой на местата по план-приема в държавните висши училища, в сравнение с броя на приетите студенти по тези направления (общо за професионален бакалавър, бакалавър и магистър в редовна, задочна и дистанционна форма на обучение). Посочената разлика е видна в последващата таблица.

<i>Професионално направление</i>	<i>Разлика между броя на местата по план-приема в държавните висши училища и броя на приетите студенти по направлението, за които държавата осигурява средства за издръжка на обучението</i>
Педагогика на обучението по....	350
Религия и теология	65
Математика	148
Физически науки	102
Химически науки	165
Химични технологии	166
Енергетика	76
Материали и материалознание	97

Заявеният интерес по посочените професионални направления е нисък, но те са важни за икономическия и социалния живот на страната както в национален, така и в регионален план и съществува необходимост от подготовка на висококвалифицирани специалисти по тях. В допълнение, за учебната 2019-2020 година по специалностите *Арменистика и кавказология, Индология, Иранистика, Новогръзка филология,*

¹ Данните са предоставени от Центъра за информационно осигуряване на образованието

Румънска филология, Унгарска филология, Хебраистика, Хидростроителство също има незаети места по държавна поръчка.

1.2. Опишете какви са проблемите в прилагането на съществуващото законодателство или възникналите обстоятелства, които налагат приемането на ново законодателство. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

Приемането на Постановлението се налага поради необходимостта да се изпълнят разпоредбите чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование. В тази връзка ще се подобрят условията за осъществяване на политиката на държавата за обвързване профилната структура на висшето образование с потребностите на пазара на труда и на обществото и ще се обезпечи подготовка на висококвалифицирани специалисти в области, по които няма заявен интерес или заявеният интерес е нисък, но са важни за икономическия и социалния живот на страната. Таксите за обучението по професионалните направления и по защитените специалности, за които се отнася Постановлението, са пречка за постигане на горепосоченото и са социално-икономическа бариера пред студентите за достъпа им до качествено висше образование в посочените професионални направления и специалности. Държавата вече насърчава интереса към тези професионални направления и специалности с определянето на повече свободни места, с по-добро финансиране и с отпускане на стипендии. Освобождаването от такси на студентите, които се обучават в тези специалности е допълнителен стимул за засилване на интереса към тях.

Видно от гореизложеното, посочените проблеми са неразрешими в рамките на съществуващото законодателство и с оглед тяхното преодоляване е необходимо приемане на Постановлението.

1.3. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?

Не са извършвани последващи оценки на Постановлението.

2. Цели

Посочете целите, които си поставя нормативната промяна, по конкретен и измерим начин и график, ако е приложимо, за тяхното постигане. Съответстват ли целите на действащата стратегическа рамка?

Постановлението има следните основни цели:

1. Създаване на условия за постигане на съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование в области, които са важни за икономическия и социалния живот на страната. Очакваният ефект от действието на Постановлението се свързва с намаляване дефицита от висококвалифицирани специалисти за нуждите на професии и отрасли, необходими за социалното и икономическо развитие на обществото в дългосрочен план.
2. Улесняване на достъпа до качествено висше образование по професионалните направления и по специалностите чрез премахване на социално-икономически бариери.

Постановлението допринася за изпълнение на националната цел за висше образование до 2020 година – 36% от 30-34 годишните да са завършили висше образование.

Приемането на Постановлението е продиктувано от стремеж за постигането на цели, заложи в Плана за действие на мерките по Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014-2020 година за изграждането на устойчива и ефективна връзка между висшите училища и пазара на труда и постигане на динамично съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование.

Постановлението ще допринесе за осъществяване на целите от Програмата за управление на Правителството на Република България за периода 2017-2021 г., насочени към повишаване на качеството на висшето образование и ориентирането му към практическите нужди на пазара на труда.

Целите на постановлението са в съответствие и с Приоритет 1 „Образование и умения“ на Визия, цели и приоритети на Националната програма за развитие:

България 2030, одобрени с РМС № 33 от 20 януари 2020 г.

3. Идентифициране на заинтересованите страни

Посочете всички потенциални засегнати и заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи, др.).

Действието на Постановлението ще има отражение върху широк кръг от заинтересовани страни.

1. Нормативният акт ще има пряко въздействие спрямо студентите, които ще се обучават в професионалните направления и по защитените специалности, посочени в Постановлението - общо 4476 студенти в първи курс на обучение, приети през учебната 2020/2021 година, в т.ч. 3 883 студенти в редовна и 593 в задочна форма на обучение по направленията и специалностите, за които се отнася Постановлението.
2. Нормативният акт ще въздейства пряко относно държавните висшите училища като институции в системата на висшето образование, в които се обучават студенти по посочените направления и специалности.
3. Постановлението ще окаже косвено въздействие и по отношение на предприятията в бизнеса и институциите, които се нуждаят от осигуряване с квалифицирани специалисти по специалностите, за които се отнася Постановлението.

4. Варианти на действие

Идентифицирайте основните регулаторни и нерегулаторни възможни варианти на действие от страна на държавата, включително варианта "без действие"

Идентифицирани са следните варианти на регулативна намеса:

Вариант 0 – да не се прави нищо (без действие; нулев вариант);

Вариант 1 – предприемане на законодателни мерки.

Вариант 2 – прилагане на нерегулаторни механизми.

Вариант 0 – непредприемане на действие. Ако се приложи вариантът „Без действие“, преди всичко няма да се изпълни разпоредбата на чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование. Ще бъдат ограничени възможностите да се обучат повече кадри за нуждите на институциите и бизнеса в областта на професионалните направления и защитени специалности, за които се отнася Постановлението, както и да се улесни достъпа до качествено висше образование на студентите, които се обучават в тях. Държавата ще продължи да изпитва трудности относно това, да защити в необходимата степен определени професии, за обучението в които липсва заявен интерес или заявеният интерес е нисък, но съществува необходимост от подготовка на висококвалифицирани специалисти в тези области и те са важни за икономическия и социалния живот на страната. В тази връзка ще продължат да съществуват, както и да се задълбочават някои несъответствия между висшето образование и изискванията и потребностите на реалната икономика и пазара на труда, което е свързано с неефективност на посочения вариант. Освен това посоченият вариант не е ефикасен, тъй като неприемането на Постановлението не отговаря на целите на политиките във висшето образование, включително на нуждите на заинтересованите страни и на обществото като цяло.

Вариант 1 – законодателни мерки (приемане на Постановлението).

В проекта на Постановлението се предвижда следното:

1. Приема се Списък на професионалните направления и защитените специалности съгласно чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование, както следва:

Списък на професионалните направления

№ по ред	Код на ПН	Професионално направление
1.	1.3.	Педагогика на обучението по...
2.	2.4.	Религия и теология
3.	4.5.	Математика
4.	4.1.	Физически науки
5.	4.2.	Химически науки
6.	5.10.	Химични технологии
7.	5.4.	Енергетика

8.	5.6.	Материали и материалознание
-----------	------	-----------------------------

Списък на защитените специалности

№ по ред	Специалност	Професионално направление
1.	Арменистика и кавказология	2.1 Филология
2.	Индология	2.1 Филология
3.	Иранистика	2.1 Филология
4.	Новогръцка филология	2.1 Филология
5.	Румънска филология	2.1 Филология
6.	Унгарска филология	2.1 Филология
7.	Хebraистика	3.1 Социология, антропология и науки за културата
8.	Хидростроителство	5.7. Архитектура, строителство и геодезия

2. Регламентира се, че студентите по специалности от професионалните направления и по защитените специалности, включени в горепосочения списък, приети в рамките на броя по чл. 9, ал. 3, т. 6, буква „а“ от Закона за висшето образование през учебната 2020/2021 г., са освободени от заплащане на такси за обучение за целия курс на обучението си.
3. Посочва се, че за компенсиране на разходите за освобождаване от такси за обучение на студентите по ал. 1 на държавните висши училища се предоставят средства за сметка на предвидените разходи за 2020 г. по бюджета на Министерството на образованието и науката. В тази връзка са посочени средствата, както следва:

№ по ред	Държавно висше училище	Сума (в лв.)

1.	Софийски университет "Св. Климент Охридски"	258 420
2.	Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"	228 610
3.	Университет "Проф. д-р Асен Златаров" - Бургас	53 905
4.	Великотърновски университет "Св. Св. Кирил и Методий"	108 985
5.	Югозападен университет "Неофит Рилски" - гр. Благоевград	110 690
6.	Шуменски университет "Епископ Константин Преславски"	92 700
7.	Русенски университет "Ангел Кънчев"	83 250
8.	Тракийски университет - Стара Загора	20 690
9.	Национална музикална академия "Проф. Панчо Владигеров"	3 750
10.	Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив	16 997
11.	Национална спортна академия "Васил Левски" - София	32 175
12.	Технически университет - София	94 500
13.	Химикотехнологичен и металургичен университет - София	106 750
14.	Технически университет - Варна	43 775
15.	Университет по хранителни технологии - Пловдив	23 370
16.	Технически университет - Габрово	19 125
17.	Университет по архитектура, строителство и геодезия - София	10 850
	ОБЩО:	1 308 542

4. Регламентира се задължение на министъра на образованието и науката да извърши налагащите се промени по и между бюджета на Министерството на образованието и науката и самостоятелните бюджети на държавните висши училища по реда на чл. 112, ал. 1 от Закона за публичните финанси.

5. Постановлението се прилага от учебната 2020/2021 година за студентите, приети за обучение в първи курс.

В допълнение следва да се отбележи, че индикативният размер на приходите от такси за обучение в държавните висши училища на студентите, приети през учебната 2020/2021 година и обучаващи се в тези професионални направления и защитени специалности е в размер на 2,7 млн. лв. за учебна година.

Необходимите средства за прилагането на предложената мярка за първия семестър на учебната 2020/2021 г., в размер на 1,3 млн. лв. ще бъдат за сметка на разчетените за целта средства в бюджета на Министерството на образованието и науката за 2020 година. Необходимите средства за 2021 г. ще бъдат планирани със Закона за държавния бюджет по бюджетите на съответните висши училища.

Чрез приемането на Постановлението преди всичко ще бъдат спазени разпоредбите в чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование.

Приемането и прилагането на Постановлението създава условия да се обучат повече висококвалифицирани специалисти за потребностите на пазара на труда в областта на професионалните направления и на защитените специалности, както и да бъдат премахнати социално-икономически бариери пред достъпа до качествено висше образование на студентите, които се обучават в тях. Така ще се създадат условия за премахване на някои несъответствия между висшето образование и изискванията и потребностите на реалната икономика и пазара на труда. Държавата ще защити определени професии, за обучението в които липсва заявен интерес или заявеният интерес е нисък, но е необходима подготовка на висококвалифицирани специалисти в тези значими за социално-икономическото развитие на страната области. Държавата вече е предприела мерки за насърчаване интереса към тези професионални направления и специалности с определянето на повече свободни места, с по-добро финансиране и с отпускане на стипендии. Освобождаването от такси на студентите, които се обучават в тези специалности е още една мярка за привличане на интереса към тях. В тази връзка с оглед целесъобразността на действията, посоченият вариант е ефективен в икономически и социален план. Същевременно този вариант се отличава с ефикасност, с оглед на ефекта от публичните разходи за обществото.

Вариант 2 - предприемане на нерегулаторни мерки. Не са налице алтернативни възможности на регулаторната намеса, чрез които да се обучат повече специалисти за потребностите на пазара на труда в областта на професионалните направления и на

защитените специалности, както и да се постигне премахване на социално-икономически бариери пред достъпа до качествено висше образование. Възможна разновидност в тази връзка е подходът на саморегулиране от страна на висшите държавни училища, но той не е приложим, тъй като държавните висши училища имат свободата да прилагат образователни политики, които са в синхрон с държавната политика и в нейна подкрепа.

Във връзка с гореизложеното и от гледна точка на ефикасност и ефективност и възможни рискове, като необходим и възможен се очертава Вариант 1.

5. Негативни въздействия

Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други негативни въздействия за всеки един от вариантите, в т.ч. разходи (негативни въздействия) за идентифицираните заинтересовани страни в резултат на предприемане на действията. Пояснете кои разходи (негативни въздействия) се очаква да бъдат востепенни и кои да са значителни.

Идентифицирани са следните потенциални негативни въздействия на Постановлението върху заинтересованите страни спрямо различните варианти на действие:

Вариант 0. При прилагането на нулев сценарий запазването на настоящата ситуация обуславя рискове и отрицателни последици в социален и икономически аспект. В тази връзка ще продължи наличието на дефицит по отношение на специалисти за потребностите на институциите и бизнеса областта на професионалните направления и на защитените специалности, за които се отнася нормативния акт.

Ако не бъдат освободени от заплащане на такси студентите, които се обучават в рамките на професионалните направления и на защитените специалности, за които се отнася Постановлението, ще се възпрепятства достъпа им до качествено висше образование. Това няма да съдейства за увеличаване на интереса на кандидат-студентите към обучение по тези направления и специалности.

Прилагането на нулев сценарий ще е пречка за стимулирането на висшите училища да предлагат обучение по професионални направления и специалности,

водещи до придобиване на квалификация, която да отговаря на съвременните изисквания и на търсенето на реалната икономика.

Потърпевши ще бъдат и публичните институции и предприятията от бизнеса, които ще продължат да изпитват необходимост от кадри, подготвени по горепосочените професионални направления.

Липсват данни, че проблемът може да се разреши без приемане на Постановлението. В тази връзка Вариант 0 – да не се предприема нищо, в конкретния случай е неефективен.

Вариант 1. В процеса на изготвяне на настоящата частична предварителна оценка на въздействието не са идентифицирани очаквани негативни ефекти в икономически и социален план при приемане на регулаторна намеса.

Вариант 2. Прилагането на нерегулаторни механизми обуславя риск от объркване относно правната уредба за висшето образование и от нелоялни практики, което ще има отрицателни последици в социален и икономически аспект.

6. Положителни въздействия

Опишете качествено (при възможност - и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други ползи за идентифицираните заинтересовани страни за всеки един от вариантите в резултат на предприемане на действията. Посочете как очакваните ползи кореспондират с формулираните цели.

Вариант 0. В случай на липса на регулаторна намеса не се очакват положителни въздействия по отношение на нито една от заинтересованите страни и не се предвиждат конкретни потенциални икономически, социални и други ползи.

Вариант 1. Промяната, която ще настъпи при приемането и действието на Постановлението, ще окаже пряко въздействие най-вече върху крайния потребител – студентите, по отношение на тяхната подготовка в съответствие с изискванията на пазара на труда и в посока улесняване на достъпа им до качествено висше образование.

В тази връзка ще бъдат създадени условия за преодоляване на дефицита по отношение на специалисти за потребностите на институциите и на бизнеса в областта на професионалните направления и на защитените специалности, за които се отнася нормативния акт.

Ако се освободят от заплащане на такси студентите, обучаващи се в рамките на посочените професионални и направления и на защитените специалности по Постановлението, ще се улесни достъпа им до качествено висше образование. Това ще се отрази положително и по отношение на увеличаване интереса на кандидат-студентите към обучение по тези направления и специалности.

Чрез прилагането на Вариант 1 ще се стимулират висшите училища да предлагат обучение по професионални направления и специалности, водещи до придобиване на квалификация, която да отговаря на съвременните изисквания и на търсенето на реалната икономика.

Позитивни въздействия ще има Постановлението и относно публичните институции и на бизнеса, които ще бъдат удовлетворени от наличието от кадри, подготвени по горепосочените професионални направления.

Вариант 2. Не са налице данни, които да индикират, че подходът на саморегулиране би работил успешно и би довел до положителни резултати в сферата на висшето образование. При прилагане на нерегулаторни механизми няма да има ползи за нито една от заинтересованите страни.

7. Потенциални рискове

Посочете възможните рискове от приемането на нормативната промяна, включително възникване на съдебни спорове.

Не са установени възможни рискове от приемането на нормативната промяна.

8.1. Административната тежест за физическите и юридическите лица:

Ще се повиши

Ще се намали

Няма ефект

Приемането и действието на Постановлението няма ефект върху административната тежест за физическите и юридическите лица.

8.2. Създават ли се нови регулаторни режими? Засягат ли се съществуващи режими и услуги?

Приемането и действието на Постановлението не са свързани с нови регулаторни режими и не засягат съществуващи режими и услуги.

9. Създават ли се нови регистри?

Когато отговорът е „да“, посочете колко и кои са те:

С Постановлението не се създават нови регистри.

10. Как въздейства актът върху микро-, малките и средните предприятия (МСП)?

Актът засяга пряко МСП

Актът не засяга МСП

Няма ефект

Актът не засяга микро, малките и средните предприятия.

11. Проектът на нормативен акт изисква ли цялостна оценка на въздействието?

Да

Не

Проектът на Постановление не изисква цялостна оценка на въздействието.

12. Обществени консултации

Обобщете най-важните въпроси за консултации в случай на извършване на цялостна оценка на въздействието или за обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове. Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултациялни процедури.

Провеждането на обществени консултации се осъществява по чл. 26 от Закона за нормативните актове.

13. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския

съюз?

Моля посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 8.1 и 8.2, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник).

Приемането на нормативния акт не произтича от правото на Европейския съюз.

14. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за изработването на нормативния акт:

Име и длъжност: Соня Кръстанова, директор на дирекция „Финанси“